

UNIVERSITAT DE LLEIDA
FACULTAT DE DRET I ECONOMIA

CURS ACADÈMIC 2009 - 2010

TITULACIÓ: LLICENCIATURA EN DRET

PLA D'ESTUDIS: 1992

ASSIGNATURA: HISTÒRIA DE LES INSTITUCIONS (Codi 3070)

PROFESSOR/A: JAUME RIBALTA HARO

CURS: 3r
QUADRIMESTRE: 2n

CRÈDITS: 4,5

TIPUS: OPTATIVA

1. L'ASSIGNATURA EN EL CONJUNT DEL PLA D'ESTUDIS

1. Ubicació en el Pla d'Estudis. L'assignatura Història de les Institucions està ubicada en el 2^{on} Quadrimestre del 3er Curs de l'Ensenyament de Dret.
2. Funció de l'assignatura. És una assignatura propedèutica que aconsegueix dues funcions: és una introducció històrica al dret i permet un coneixement directe de les fonts jurídiques a un estudiantat que, en principi, abans no hi ha tingut mai contacte.
3. Naturalesa de l'assignatura. L'assignatura ofereix una visió de conjunt de l'evolució històrica de les diferents institucions del dret públic català des dels orígens fins el Decret de Nova Planta.
4. Plantejament de l'assignatura. L'assignatura s'exposa centrada en el poder i, seguint aquest eix vertebrador, es van estudiant les diferents institucions públiques de cada període històric.

2. OBJECTIUS DE L'ASSIGNATURA

1. Conèixer els trets fonamentals de l'evolució històrica del dret públic català des dels orígens fins el Decret de Nova Planta.
2. Assimilar les diferents característiques i dades històriques de cada època tenint com a nucli vertebrador el poder.

3. COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES DE L'ASSIGNATURA

1. Conèixer directament els testimonis històrics a través de la realització de comentaris exegètics de documents originals de cada època (a ésser possible, dos exemples de cadascuna).

4. CONTINGUTS

I. HISTÒRIA DEL DRET PÚBLIC CATALÀ.

- I.1.** Concepte.
- I.2.** Delimitació.
- I.3.** Plantejament.

II. L'HERÈNCIA VISIGÒTICA (SEGLES VI-VIII).

- II.1.** Context històric: l'anomenat epigonisme visigòtic.
- II.2.** La monarquia visigòtica.
- II.3.** L'estructura de govern.

- II.4.** Els mitjans de govern.
- II.5.** El pensament polític d'Isidor de Sevilla i la seva recepció entre els francs: Jonàs d'Orleans.

III. CATALUNYA CAROLÍNGIA (SEGLES IX-X).

- III.1.** Context històric: musulmans i francs.
- III.2.** La dominació carolíngia.
- III.3.** La societat pre-feudal.
- III.4.** Les institucions.

IV. CATALUNYA COMTAL (SEGLES XI-XII).

- IV.1.** Context històric: creixement econòmic i revolució feudal.
- IV.2.** La independència de fet.
- IV.3.** Els comtats catalans: la construcció de la supremacia del comtat de Barcelona.
- IV.4.** Les institucions: els comtes i el seu poder.
- IV.5.** Les institucions: senyoria i municipi.

V. CATALUNYA PACTISTA (SEGLES XIII-XV).

- V.1.** Context històric: de l'expansió a la crisi i els conflictes interns.
- V.2.** La independència de dret, el Compromís de Casp i la Guerra civil.
- V.3.** Les institucions. La monarquia: de la teoria del principat fins el pactisme.
- V.4.** Les institucions: L'administració: el comte-rei i els seus oficials.
- V.5.** Les institucions. El regne: Corts, Parlaments, Diputació del General.
- V.6.** Les institucions: senyoria i municipi.

VI. CATALUNYA DINS L'IMPERI (SEGLES XVI-XVIII).

- VI.1.** L'herència dels Trastàmara: Ferran II.
- VI.2.** La Catalunya moderna: radiografia estructural.
- VI.3.** Les institucions: Catalunya dins l'Imperi.
- VI.4.** La dinàmica política: de la contradicció irresolta (pactisme-sobirania) al triomf de la sobirania reial.

5. ACTIVITATS QUE ES DESENVOLUPARAN EN L'ASSIGNATURA

L'assignatura està organitzada en base a dos tipus d'activitats que són alhora diferenciables i complementàries entre si: classes teòriques i classes pràctiques.

1. Classes teòriques. En les classes teòriques, s'ofereix la columna vertebral de cada lliçó i la seva comprensió s'assoleix després aplicant els coneixements adquirits en el comentari exegetíc de textos originals de l'època històrica estudiada que són el contingut de les classes pràctiques.
2. Classes pràctiques. L'estudi de textos originals es justifica com una forma adient de posar els alumnes en contacte directe amb les institucions del passat i, al mateix temps, incitar-los a una participació més activa en el desenvolupament de l'ensenyament. Per aquest motiu, es recomana vivament la consulta d'algun manual ja sigui per llegir-lo prèviament a fi d'estar en condicions de dialogar amb els textos –probablement muts en altre cas– o ja sigui per trobar-hi un model que permeti *a posteriori* sistematitzar els resultats assolits en l'estudi dels textos. Per la realització dels comentaris de text, s'ofereixen alguns consells que es trobaran en la pàgina web del professor en l'apartat *Indicacions per les classes pràctiques* de a següent adreça electrònica: http://web.udl.es/usuaris/q7806898/Indicacions_clases_practiques-fp.htm

6. TEMPORALITZACIÓ DE LES ACTIVITATS

L'organització temporal de les activitats que es desenvoluparan en l'assignatura té dos fonaments:

1. En principi, el ritme i la dinàmica que articulen ambdós tipus de classes (teòriques i pràctiques) hauria d'ésser un cicle bisetmanal en què l'explicació de la lliçó hauria d'anar acompanyada de la realització dels dos corresponents comentaris de text. Com l'assignatura té adjudicades en el Pla d'Estudis tres hores setmanals, dues hores es dedicaran a l'explicació de la lliçó i una a la realització del corresponent comentari de text.

2. Pel que fa als comentaris de text i amb la participació dels representants de l'alumnat, s'establirà un sistema per determinar tant els textos a comentar durant el curs com el cronograma de treball. Aquesta informació es publicitarà per dues vies: en el tauler d'anuncis de l'aula i en la pàgina web del professor.

7. AVALUACIÓ

L'assignatura s'avalua a través d'un examen final compostat per dues parts:

1. dues qüestions teòriques sobre qualsevol apartat de les lliçons de contingut històric del programa (lliçons 2-6).
2. un comentari de text que, per tal d'incentivar la participació activa en les classes pràctiques, s'escull d'entre els prèviament estudiats a classe.
3. Per aprovar l'assignatura, cal aprovar les dues parts de l'examen, és a dir, no es fa la mitjana entre les dues parts de l'examen ja que no són proves independents sinó parts indestruïbles del mateix examen.

8. MATERIALS

8.1. MATERIALS PER LES CLASSES PRÀCTIQUES.

1. En l'inici del curs, es facilitarà als alumnes una relació bibliogràfica indicant els textos que es comentaran en les classes pràctiques. Aquesta informació també serà accessible a través de la pàgina web del professor en un document ubicat en l'apartat *Calendari de comentaris de textos* de la següent adreça electrònica: <http://web.udl.es/usuarios/q7806898/>. La forma concreta d'assolir aquests materials és una qüestió de llibertat i responsabilitat de l'alumne: cadascú pot optar per la forma que li sigui més àgil i convenient. En aquest mateix sentit, es poden trobar solucions col·lectives.
2. Per la realització dels comentaris de text i com ja s'ha dit, s'ofereixen alguns consells que es trobaran en la pàgina web del professor en un document ubicat en l'apartat *Indicacions per les classes pràctiques* de la següent adreça electrònica: http://web.udl.es/usuarios/q7806898/Indicacions_clases_practicas-fp.htm
3. En l'apartat 8.3. *Bibliografia complementària* que hi ha a la fi d'aquest capítol, s'inclou una sèrie de referències bibliogràfiques adreçades a actuar com a material auxiliar o de consulta per la realització dels comentaris de text.

8.2. BIBLIOGRAFIA BÀSICA.

Es recullen aquí exclusivament aquells manuals que, independentment dels seus mèrits i defectes concrets, ofereixen un panorama científic adequat de l'estat actual dels nostres coneixements en el camp de la història del dret públic català. Es prescindeix d'aquells manuals que, fins i tot havent marcat una època en el seu moment, han quedat superats, sigui per la data de la seva publicació, o bé per haver-se'n publicat noves edicions. Qualsevol d'aquests manuals ofereix una visió científica actualitzada de la matèria que serà objecte d'examen, és a dir, les 5 lliçons del programa de contingut històric (lliçons 2-6). L'examen es realitzarà, com s'ha indicat, sobre les 5 lliçons del programa; en línies generals tots els temes tractats en les diferents lliçons troben reflex en la majoria dels manuals mencionats, encara que sota epígrafs diferents; és possible que algun apartat no hi sigui. Si per la valoració de les respostes es tindrà en compte el manual, o manuals estudiats, la utilització d'un o altre no eximirà de la necessitat de conèixer les 5 lliçons mencionades.

- ESCUDERO, José Antonio, *Curso de Historia del Derecho. Fuentes e instituciones político-administrativas*; Madrid, 2003 (3 ed.), pp. XIII+985.
- FERRO, Víctor, *El Dret públic català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*; Eumo, Vic, 1987.

- GARCÍA-GALLO, Alfonso, *Manual de Historia del Derecho Español. I. El origen y la evolución del Derecho. II. Metodología histórico-jurídica. Antología de fuentes del derecho español*; Madrid, 1984 (9 ed.), pp. LIX+998 i LXXXIX+1298.
- GARCÍA DE VALDEAVELLANO, Luis, *Curso de Historia de las Instituciones españolas. De los orígenes al final de la Edad Media*; Alianza Editorial, Madrid, 1982⁶.
- IGLESIA FERREIRÓS, Aquilino, *La creació del Dret. Una història de la formació del dret estatal espanyol. Manual*; I-II, Editorial Gráficas Signo, Barcelona, 1993.
- MONTAGUT ESTRAGUÉS, Tomàs de, FERRO POMÀ, Víctor et SERRANO DAURA, Josep, *Història del dret català*; EdiUoc, Barcelona, 2001.
- SABATÉ I CURULL, Flocel, "Corona de Aragón" in Pedro Andrés PORRAS ARBOLEDAS, Eloísa RAMÍREZ VAQUERO et Flocel SABATÉ I CURULL, *Historia de España. VIII. Historia medieval. La época medieval: administración y gobierno*; Istmo, Madrid, 2003, pp. 237-458.
- SOBREQUÈS I VIDAL, Santiago, *Història de la producció del dret català fins al Decret de Nova Planta*; Col·legi Universitari de Girona, Girona, 1981.

8.3. BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA.

Només s'inclou aquella bibliografia adreçada a actuar com a material auxiliar o de consulta per realitzar els comentaris de text; però, cal fer dos advertiments:

1. cal emprar amb molta cautela les obres citades en l'epígraf III (*Comentaris de textos històrics*) ja que, si bé els seus consells sobre la forma d'abordar els textos poden ésser útils i encertats, cal no oblidar que l'especificitat jurídica de les nostres fonts té una importància cabdal en l'assignatura i, per tant, cal tenir en compte els consells que hem esmentat més amunt on resta contemplada aquesta dimensió.
2. la bibliografia inclosa en els epígrafs V (*Històries de Catalunya*) no és exhaustiva ni tampoc recull les monografies existents sobre els diferents aspectes de l'assignatura sinó que resta circumscrita a l'aspecte pedagògic d'oferir una mínima orientació sobre quines obres, de reconegut prestigi i fàcil accés, han abordat de forma completa i general la història de Catalunya i que, naturalment, poden ésser útils per delimitar el context històric (economia, societat, política i cultura) dels textos a comentar i, per tant, no ha d'estranyar que el dret no hi tingui un paper destacat; però, evidentment, aquesta necessitat resta perfectament coberta pels manuals d'Història del Dret català de la bibliografia bàsica.

I. Atles històrics.

- KINDER, Hermann et HILGEMANN, Werner, *Atlas histórico mundial. I. De los orígenes a la Revolución Francesa*; Ediciones Istmo, Madrid, 1986 (13 ed.), pp. 311.
- KINDER, Hermann et HILGEMANN, Werner, *Atlas histórico mundial. II. De la Revolución Francesa a nuestros días*; Ediciones Istmo, Madrid, 1978 (7 ed.), pp. 358.
- MESTRE I CAMPI, Jesús et HURTADO, Víctor (dir.), *Atles d'Història de Catalunya*; Edicions 62, Barcelona, 1995, pp. XV+320.
- ROIG OBIOL, Juan, *Atlas de Historia Universal y de España. I. Edades antigua y media*; Editorial Vicens-Vives, Barcelona, 1985 (3 ed.), pp. 98.
- ROIG OBIOL, Juan, *Atlas de Historia Universal y de España. I. Edades moderna y contemporánea*; Editorial Vicens-Vives, Barcelona, 1980, pp. 213.
- VICENS VIVES, Jaime, *Atlas de Historia Universal*; Editorial Teide, Barcelona, 1986 (20 ed.), pp. 40+77 làms.

II. Cronologia.

- ARTOLA, Miguel (dir.), *Enciclopedia de Historia de España. VI. Cronología. Mapas. Estadísticas*; Alianza editorial, Madrid, 1993, pp. 1241.
- CAPPELLI, A., *Cronologia, cronografia e calendario perpetuo. Dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni. Tavole cronologico-sincrone e quadri sinottici per verificare le date storiche*; Editore Ulrico Hoepli, Milano, 1988 (6 ed.), pp. XV+606.

III. Comentaris de textos històrics.

- ARTOLA, Miguel, *Textos fundamentales para la Historia*; Alianza editorial, Madrid, 1992 (10 ed.), pp. 638.
- GARCÍA DE CORTÁZAR, José Ángel, *Nueva Historia de España en sus textos. Edad Media*; Pico Sacro, Santiago de Compostela, 1975, pp. 795.

- GIRALT RAVENTÓS, E., ORTEGA CANADELL, Rosa et ROIG OBIOL, Juan, *Textos, mapas y cronología. Historia Moderna y Contemporánea*; Editorial Teide, Barcelona, 1979 (2 ed.), pp. VIII+528.
- LARA PEINADO, Federico et RABANAL ALONSO, Manuel Abilio, *Comentario de textos históricos. Método y recopilación*; Cátedra, Madrid, 1997, pp. 341.
- LÓPEZ CORDÓN, María Victoria et MARTÍNEZ CARRERAS, José Urbano, *Análisis y comentario de textos históricos. Edad Moderna y Contemporánea*; Alhambra, Madrid, 1978, pp. X+238.
- MITRE FERNÁNDEZ, Emilio et LOZANO, A., *Análisis y comentario de textos históricos. Edad Antigua y Media*; Alhambra, Madrid, 1979, pp. X+408.
- SALRACH, Josep Maria, *Entre Roma i el Renaixement: història i textos de l'Occident medieval*; Eumo, Vic, 2002, pp. 320.
- UBIETO ARTETA, Agustín, *Cómo se comenta un texto histórico*; Anubar ediciones, Zaragoza, 1978 (2 ed.), pp. 312.

IV. Diccionaris i enciclopèdies històrics.

- ARTOLA, Miguel (dir.), *Enciclopedia de Historia de España*; Alianza editorial, Madrid, 1988-1993, 7 vols.
- BLEIBERG, Germán (dir.), *Diccionario de Historia de España*; Alianza editorial, Madrid, 1981 (2 ed.), 3 vols.
- BOYD, Katharine (dir.), *Diccionari d'Història Universal Chambers. Direcció de la versió catalana d'Emili López i Tossas i Jesús Mestre i Campi*; Edicions 62, Barcelona, 1995, pp. 1160.
- COOK, Chris, *Diccionario de términos históricos. Traducción y adaptación de Fernando Santos Fontenla*; Alianza editorial, Madrid, 1993, pp. 523.
- LANGER, William L. (dir.), *Enciclopedia de Historia Universal. Versión española de Javier Faci Lacasta*; Alianza editorial, Madrid, 1980, 2 vols.
- MESTRE I CAMPI, Jesús (dir.), *Diccionari d'Història de Catalunya*; Edicions 62, Barcelona, 1992, pp. XXVIII+1147.

V. Històries de Catalunya.

- ALBAREDA SALVADÓ, Joaquim et GIFRÉ RIBAS, Pere, *Història de la Catalunya moderna*; EdiUoc-Pòrtic, Barcelona, 1999, pp. 206.
- ARDIT, Manuel, BALCELLS, Albert et SALES, Núria, *Història dels Països Catalans. Coordinada per Albert Balcells. III. De 1714 a 1975*; Edhasa, Barcelona, 1980 (2 ed.), pp. VIII+855.
- AVENTÍN, Mercè et SALRACH, Josep Maria, *Història medieval de Catalunya*; EdiUoc-Pòrtic, Barcelona, 1997, pp. 187.
- BATLLE, Carme, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. III. L'expansió baixmedieval (segles XIII-XV)*; Edicions 62, Barcelona, 1988, pp. 498.
- BISSON, Thomas N., *Història de la Corona d'Aragó a l'Edat Mitjana. Traducció catalana de Mariona Vilalta*; Editorial Crítica, Barcelona, 1988, pp. 257.
- FONTANA, Josep, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. V. La fi de l'Antic Règim i la industrialització (1787-1868)*; Edicions 62, Barcelona, 1988, pp. 506.
- MALUQUER DE MOTES, Joan et RAURET, Anna M., *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. I. Prehistòria i Edat antiga (fins al segle III)*; Edicions 62, Barcelona, 1987, pp. 494.
- NADAL I FARRERAS, Joaquim et WOLFF, Philippe, *Història de Catalunya*; Editorial Oikos-tau, Barcelona, 1983, pp. 582.
- RIQUER; Borja de et CULLA, Joan B., *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. VII. El franquisme i la transició democràtica (1939-1988)*; Edicions 62, Barcelona, 1989, pp. 477.
- SALES, Núria, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. IV. Els segles de la decadència (segles XVI-XVIII)*; Edicions 62, Barcelona, 1989, pp. 514.
- SALRACH, Josep Maria (dir.), *Història de Catalunya*; Editorial Salvat, Barcelona, 1978-1980, 6 vols.
- SALRACH, Josep Maria et DURAN, Eulàlia, *Història dels Països Catalans. Coordinada per Albert Balcells. I-II. Dels orígens a 1714*; Edhasa, Barcelona, 1982 (2 ed.), pp. IX+VII+1264.
- SALRACH, Josep Maria, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. II. El procés de feudalització (segles III-XII)*; Edicions 62, Barcelona, 1987, pp. 485.
- TERMES, Josep, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. VI. De la Revolució de Setembre a la fi de la Guerra Civil (1868-1939)*; Edicions 62, Barcelona, 1987, pp. 455.